

„Intelligentní plán“ a „vědecký“ kreacionismus: antievolucionismus v praxi

Luboš Bělka

Teorie evoluce, zejména pak její darwinistická a neodarwinistická varianta, má zvláštní postavení v dějinách biologie a lidského myšlení vůbec. Svědčí o tom neustálý zájem jak odborné, tak i laické veřejnosti, který vyvstal v druhé polovině 19. století a přetrvává dodnes. Evoluce, či přesněji řečeno její vědecké uchopení, tak není čistě odbornou záležitostí biologů a dalších vědců zabývajících se živou přírodou. Vědní disciplína nazvaná *evoluční biologie* je tak předmětem nejenom častých diskusí, ale také nábožensky a politicky motivovaných mediálních útoků. Děje se tak především v USA, kde staronový „vědecký“ kreacionismus neztrácí na popularitě, a téměř polovina Američanů se dlouhodobě hlásí k tzv. biblickému kreacionismu, chápanému jako „vědecká“ alternativa evolučně biologického vysvětlení vzniku světa, přírody a člověka. Odtud pochází i poslední kritika evoluční teorie z pozic „hypotézy inteligentního plánu“ („intelligent design“), jakožto koncepce nároková si alternativní vědecký přístup k evoluční teorii. Původně molekulárně biologická představa přerostla zejména v posledních letech díky masivní medializaci a politizaci do podoby, která je v mnohém ohledu podobná situaci na konci 20. století, kdy se USA vyrovnávaly s „vědeckým“ kreacionismem.

V tomto stručném pojednání nejde o to, vyvracet či potvrzovat platnost *hypotézy inteligentního designéra* v biologii: pokud se jedná o skutečně vědeckou hypotézu, bude stejně dříve či později výrazně přepracována, doplněna atp., jako je tomu s každou vědeckou koncepcí, včetně Darwinovy. Navíc je to spíše úkol pro biology, kteří se ho ostatně zmocnili docela dobře, a například často diskutovanou otázku evoluce oka¹ uspokojivě vysvětlují (nikoliv vysvětlili, neboť v evoluční biologii není nic definitivního, je to věda, a tudíž se neustále vyvíjí). Přesto se však otázce vymezení *inteligentního plánu* a *inteligentního designéra* nelze vyhnout, a proto bude správné vycházet především z textů, které na toto téma publikovali samotní zastánci této koncepce.

Budu se opírat o knižně, časopisecky i na internetu publikované texty, včetně textů popularizačních či polemických z periodického, včetně denního tisku. Je tomu tak proto, že tematika vzniku života, místa člověka v přírodě atp. není výsadou vědců; ti k ní naopak přišli až poměrně pozdě ... zkrátka je tomu tak proto, že s evoluční teorií je to jako s fotbalem či hokejem u nás:

¹ Viz například Zrzavý, Jan – Storch, David – Mihulka Stanislav: *Jak se dělá evoluce: Od sobeckého genu k rozmanitosti života*. Ladislav Horáček – Paseka, Praha – Litomyšl 2004, s. 158-162.

(skoro) každý mu rozumí a cítí se kompetentní do toho mluvit, přestože aktivních sportovců, či sportovních profesionálů je ve srovnání s těmi, kdož „do toho mají co mluvit“ poměrně málo. Sestavit nejlepší reprezentační tým umí kdejaký hospodský divák televizních přenosů. Proč tomu tak je? Inu proto, že se sport stal společenskou záležitostí; není jen doménou profesionálů, naopak je na ne-profesionální, řekněme laické složce bytostně závislý. A tak se sport týká (skoro) každého. A je to v pořádku, není důvod se nad tím děsit či pohoršovat.

O vysvětlení příčin rozmanitosti a složitosti živé i neživé přírody se pokoušeli lidé dlouho v minulosti a s jednou z možných odpovědí přišel v roce 1802 William Paley, který ve své knize o přírodní teologii *Natural Theology: Or, Evidences of the Existence and Attributes of the Deity* postulují existenci *Nejvyššího Designéra*. Myšlenka, či jak její současní zastánci říkají, *hypotéza inteligentního designéra*, má tedy své kořeny přinejmenším na počátku 19. století a nejedná se o žádnou novinku v dějinách lidského myšlení. Co je tedy *hypotéza inteligentního designéra*? Je to způsob myšlení vycházející z představy, že když každé mechanické hodiny mají svého hodináře, každý stroj svého konstruktéra, potom platí, že žádná opravdu složitá věc nemůže vzniknout pouhým působením přírodních, přirozených, nahodilých, neekvifinálních atp. procesů, a vzniká díky svému programátorovi, stvořiteli, designérovi atp. Nic se neděje samo sebou a za vším vězí jakýsi plán (*intelligent design*), který někdo vymyslel a implementoval (*intelligent designer*). Zní to skoro jako klasická konspirační teorie, ale tak tomu zřejmě není. Pro uchopení této koncepce je zřejmě vhodnější uvažovat v kategoriích, jako je například „mašinstní metaforika“, jak celou záležitost nazval Jan Zrzavý.² Anebo jak o tom píše Stanislav Komárek:

„Vůbec si ono božské příliš představujeme v osvícenské tradici jako onu neosobní mechanickou instanci, která dozírá na dodržování přírodních společenských zákonů, cosi mezi Nadhodinářem a Nadpolicajtem (takřka barokní zbožnost a skrytý či zjevný kreacionismus mnoha technických kádrů jsou dány mimo jiné i tím, že při obecné teomorfности lidí by oni byli k obrazu Božímu utvořeni jaksi nejvíc). Ve skutečnosti je to asi mnohem živelnější a v dlani Všemohoucího máme perspektivu asi jako drobný živočich v dlani dítěte, kde se otevírá neodhadnutelná perspektiva od nejněžnějšího opěčovávání po nejhorší konec.“³

² Zrzavý, Jan: „Designéři nad Prahou: Matka měst bude hostit bitvu o Darwina“. *Respekt*, 17.-23. říjen 2005, s. 20.

³ Komárek, Stanislav: „Demiurg se možná směje...“, *Revue Prostor*, 2005, č. 65-66, s. 11.

Ptejme se však po identitě onoho inteligentního designéra. Sami zastánci této hypotézy o něm ovšem hovoří ambivalentně, vysílají smíšené signály, jak se nyní s oblibou říká. Na jedné straně tvrdí, že se nesnaží vysvětlovat biologické jevy zásahem Boha,⁴ ale na straně druhé to postulují:

„Zdráhání vědy přijmout závěr o účelném uspořádání podle záměru inteligentního činitele, jehož pravdivost prokázala svým dlouhým a náročným úsilím, nemá žádný ospravedlnitelný základ. (...) Filosofický argument (vyslovovaný některými teisty), že věda by se měla vyhýbat teoriím, které narážejí na nadpřirozeno, představuje umělé omezování vědy. Jejich obava, že nadpřirozená vysvětlení zaplaví vědu, je neopodstatněná.“⁵

Mluví se o tom jako o Bohu, vypadá to jako Bůh, chová se to jako Bůh, ale Bůh to není. Kdo, či co to tedy je? Co můžeme o jeho identitě říci, ptám se tedy opět. A opět se budu přidržovat argumentace zastánců *hypotézy inteligentního designéra*:

„Jak se věda 'oficiálně' postaví k otázce identity tvůrce? Bude se v učebnicích biochemie výslovně psát, že 'to udělal Bůh'? Ne, otázku identity tvůrce věda prostě řešit nebude. (...) I když je existence účelného uspořádání v biochemii buňky snadno viditelná, identifikace tvůrce vědeckými metodami může být nesmírně obtížná.“⁶

Co zde M. Behe tvrdí? Nic více a nic méně než to, že za inteligentním designem stojí vyšší inteligence, kterou nelze (přírodo)vědecky zkoumat. Neřeší otázku, kdo je jejím tvůrcem a zdali vůbec inteligentní designér má zase svého dalšího designéra; to již vědět, jak sám ve zmíněném citátu říká nepřísluší. Celý problém dnešní vědy je pak podle něj v její nedokonalosti, neboť není ještě ochotná vpustit hypotézu inteligentního designu do vědy, není ochotná připustit, že přírodní procesy lze principiálně vysvětlovat nadpřirozenou cestou, není tudíž ochotná počítat s hypotézou Boha / Stvořitele / *inteligentního designéra* ve vědě. Zdůrazňují: „ve vědě“; řeč totiž není o náboženství či náboženstvích, ale o biologii, potažmo jednu její disciplínu nazývanou *evoluční biologie*.

Věda ovšem není teistická, ale také není ateistická. Věda prostě otázku Boží existence neřeší a ani řešit nemůže. Existuje věda o náboženstvích,

⁴ Paleček, Emil: „Když dialog vedou hluší: Bitva o Darwina se v Praze nekonala“. *Respekt*, 31. říjen – 6. listopad 2005, s. 20.

⁵ Behe, Michael J.: *Darwinova černá skříňka*. Návrat domů, Praha 2001, s. 267.

⁶ *Ibid.*, s. 266-267.

religionistika, která například upozorňuje na skutečnost, že představa Tvůrce / Stvořitele je pouze jedním z mnoha náboženských konceptů, který nemá universální povahu. Existují takové náboženské směry, které ve svých kosmogoniích a kosmogenezích s touto představou vůbec nepočítají, či ji dokonce vylučují. Jinými slovy, existují mnohá náboženská vysvětlení a vědě nepřísluší přisuzovat pravdivostní hodnotu žádnému z nich. Je to stejné jako například s lingvistikou – mezi všemi mrtvými a živými jazyky neexistuje žádný „pravdivý“ či „správný“ jazyk. A tak jako věda nechce, aby jí do její domény zasahovalo libovolné náboženství, nemůže ani o těchto náboženstvích pronášet hodnotové soudy. A zde je právě Beheho úskalí. Předpokládá inteligentní design jakožto součást vědy, jakožto universální vysvětlení složitosti přírody a ztotožňuje ho s partikulárním náboženským (či teologickým) vysvětlením. A zde je problém, neboť on chce, aby vědci přistoupili na jeho náboženskou víru ohledně existence inteligentního designéra, a tuto konverzi nechápe jako náboženskou, ale jako vědeckou... a vědci se ovšem brání.

Co jim tak vadí na hypotéze inteligentního designu? Odpověď najdeme opět u M. J. Behe:

„Nejsilnější důvod, proč se věda zdráhá přijmout teorii účelného uspořádání podle záměru inteligentního činitele, také vychází z filosofických úvah. Mnozí lidé, včetně mnoha významných a uznávaných vědců, prostě *nechtějí*, aby nad přírodou něco existovalo. Nechtějí, aby přírodu ovlivňovala nějaká nadpřirozená bytost, i kdyby toto její působení bylo jen krátké a naprosto konstruktivní.“⁷

Je tomu skutečně tak? Je toto hlavní důvod, proč se vědci zdráhají tuto hypotézu přijmout? Domnívám se, že nikoliv; vědci se pouze pokoušejí vytvořit demarkační linii mezi vědou a náboženstvím, odloučit sféru veřejnou a profesionální (věda) od sféry intimní (náboženství). Proč tomu tak je? Odpověď je zřejmě v samotných principech vědy a v nedávné době ji (znovu) formuloval Richard Dickerson, který říká, že:

„Věda je v podstatě hra. Je to hra s jedním hlavním a určujícím pravidlem: Dívejme se, jak dalece a v jakém rozsahu můžeme vysvětlit chování fyzického a materiálního světa z hlediska čistě fyzických a materiálních příčin, aniž bychom se odvolávali na nadpřirozeno. Akceschopná věda nezaujímá žádné stanovisko ohledně existence či neexistence nadpřirozena; pouze požaduje, aby tento faktor nebyl uplatňován ve vědeckých vysvětleních.

⁷ *Ibid.*, s. 258.66-267.

Vypočítávání zázraků vykonaných za zvláštním účelem jako vysvětlení je určitou formou 'intelektuálního podvádění'.⁸

Jinými slovy – odmítnutí nadpřirozena je metodologická, nikoliv svetonázorová pozice. Toto je důležitý moment, založený na dějinách dialogu vědy a náboženství. Dickersonův princip není ani ve prospěch ateismu a ani ve prospěch jakéhokoliv náboženství. Prostě jenom říká, že je třeba náboženství, teologii a vědu oddělit a nemíchat dohromady. Věda v principu nemůže vysvětlovat Boha, či boha, či jakoukoliv náboženskou kategorii nadpřirozena, stejně tak jako rozmanité teologie nemohou nahrazovat (přírodo)vědecké bádání. Dobře to lze ilustrovat na přístupu Jana Zrzavého, který odmítá nadpřirozeno jakožto „vysvětlovadlo (explanans) věcí, které pozorujeme (explanandum)“:

„Říká-li někdo, že myšlenka vzniku světa (nebo čehokoliv) Boží intervencí nebyla (jakože opravdu nebyla) vyvrácena, neříká úplnou pravdu: ona být vyvrácena nemůže, neboť cokoliv objevíme, může být interpretováno jako Jeho dílo, pokud platí, že cesty Boží jsou vskutku nepochopitelné. (...) Evoluce není věc, evoluce je hypotéza, kterou jsme si vymysleli, abychom se zbavili Boha, neboť jsme zjistili, že Bůh je vysvětlovadlo zřetelně méněcenné. (...) Že Bůh a stvoření mohou mít pro člověka jiný význam než vysvětlovací, vím, a shledávám to v tomto kontextu irelevantním. Užitečnost či neužitečnost Boha a stvoření v jiných kontextech musí být hodnocena samostatně, asi i někým jiným.“⁹

Odluka teologie a (přírodo)vědy ovšem není podle mého názoru „mírová a pohodlná“,¹⁰ ale naopak se jedná o výdobytek vědy, vyvzdorovaný na starším druhu poznání, totiž na různých formách teologie. Navíc má tato separace i svoji institucionální stránku, totiž odluku církve od státu, což představuje čin nikoliv proticírkevní či protináboženský, naopak, je to čin zajišťující svobodu náboženského vyznání. Je to obrana církvi a náboženských společenství před státem, před jeho zvůli a případnou arogancí.

V prvním dodatku k Ústavě Spojených států amerických ze dne 17. září 1787, přijatého v roce 1791 se doslova praví:

⁸ *Ibid.*, s. 253-254.

⁹ Zrzavý, Jan: „Evoluce, stvoření a Voltairův křejčí“. *Vesmír* 1998/1, s. 44-46.

¹⁰ Jak o tom hovoří Hana Librová: „Teologické výzvy, například k omezení genetického inženýrství, jsou dnes nepočtené a bezzubé; přírodovědci se mohou na pohodlnou a mírovou odluku svých věd od teologie spolehnout.“ Librová, Hana: „Pozor na pokrok: Ještě k debatě o stvoření světa“. *Respekt*, č. 46, 14.-20. listopad 2005, s. 20.

„Kongres nesmí vydávat zákony, zavádějící nějaké náboženství, nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu tisku, právo pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“¹¹

Toto oddělení státu a církve (náboženství) bylo právě v USA motivováno ochranou církve před státní intervencí. Otcové zakladatelé chtěli v Novém světě nalézt místo, kde náboženská svoboda najde svého uplatnění, místo, kde stát nebude ovlivňovat rozmanité náboženské zájmy a kde oproti Starému světu najdou náboženskou svobodu. Ve jménu tohoto pojetí je pak účelné (a dobré) vytyčit demarkační linii mezi sekulárním státem a patrikulárním náboženstvím. Toto pravidlo by mělo analogicky platit i o vztahu vědy a rozmanitých teologií.

Je tedy spor mezi evolucionisty a kreacionisty sporem mezi nevěřícími, ať již přímo ateisty či agnostiky, a mezi věřícími, především pak křesťany? Podle mého názoru nikoliv a právě posunování diskuse do tohoto rámce vytváří základní nedorozumění a hlavní překážku možného dialogu vědy a náboženství. Zastánci *hypotézy inteligentního designéra* to ovšem vidí jinak:

„Nyní proti sobě stojí přívrženci takzvaného inteligentního designu a evolucionisté, přičemž obě strany argumentují nejnovějšími vědeckými poznatky. (...) Kreacionisté by sice rádi diskutovali, avšak většina evolucionistů se odmítá s tou 'bandou zpátečníků kolem inteligentního designu' vůbec bavit. A sblížení stanovisek není zjevně možné, neboť *jde v podstatě o spor ateistů s věřícími*, a nelze prostě věřit či nevěřit jen tak napůl, i když se naprosto přesvědčivě nedá dokázat žádná z obou teorií.“¹²

O tom, že hypotéza inteligentního designéra není čistě akademickou záležitostí, svědčí i nedávné a stále probíhající celospolečenské diskuse ohledně výuky evoluční biologie, často nepřesně nazývané *darwinismem*, ve veřejném středním školství v USA. Zajímavé ovšem je, že tato diskuse se netýká škol vysokých. Důvod je jednoduchý, správní rady velkých universit si takovou diskusi nepřipouštějí, neboť by tím diskreditovaly úroveň přírodovědy

¹¹ Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787. Reflex, Praha 1990.

¹² Jůn, Jan: „Co s námi bude?“. *Revue Prostor*, 2005, č. 65-66, s. 13, zvýraznění LB. O tom, že autor stojí na jedné straně sporu, svědčí jeho věty: „Když všechny ty nadhozené otázky znovu zvažuji a promyslím, představa inteligentního designu se mi zdá být tou logičtější a člověku bližší odpovědí. Pokusu být nezaujatým pozorovatelem se za dané situace s radostí vzdávám.“, *ibid.*, s. 17.

na svých institucích. Zda vyučovat či nevyučovat evoluční biologii tak nakonec rozhodují posledních asi osmdesát let v USA soudy rozmanitých instancí, včetně soudu nejvyššího.

Výkonná ředitelka *National Center for Science Education* (NCSE), organizace podporující výuku evoluční biologie, Eugenie Scottová se o *hypotéze inteligentního designéra* vyjádřila nedávno takto:

„Je to jenom jiný způsob jak říci, že tak učinil Bůh. Není to model pro vysvětlení změny, není to teorie s testovatelnými závěry. Usnesení *American Association for the Advancement of Science* z roku 2002 o inteligentním designu říká: 'je to zajímavý filosofický či teologický koncept', který však nemá být vyučován na hodinách přírodovědy. Skutečností však je, že *Discovery Institute* nepožadoval a ani nenavrhoval, aby inteligentní design byl vyučován na školách, jenom upozorňoval na „rozpornost“ darwinismu. *Discovery Institute* v textu nazvaném *Scientific Dissent From Darwinism* tvrdí, že 'Jsme skeptičtí vůči prohlášení, že nahodilé mutace a přírodní výběr vysvětlují složitost života'. Toto prohlášení podepsalo z celkových 120 000 členů AAAS celkem 320 vědců. NCSE na toto prohlášení zareagovalo vlastním prohlášením, vyhláshujícím, že 'neexistují žádné seriózní vědecké pochybnosti jak o existenci evoluce, tak i o tom, že přírodní výběr je jejím hlavním mechanismem...' Toto 'proti-prohlášení' ovšem podepisovali pouze vědci s křesťným jménem Stephen. Učinili tak na počest zemřelého Stephena Jay Goulda. Jejich počet dosáhl zatím čísla 528.“¹³

Není proto možná překvapující, že kromě již zmíněného protestu 528 Stephenů proti hypotéze inteligentnímu designu jakožto součásti biologie se našel i jeden muž, který v duchu Beheho pojetí navrhuje, pravda v poněkud recesistické formě, aby totiž vedle inteligentního designu byl stejně brán jeho vlastní design, jím vytvořené *létaující špagetové monstrum*. Tato hypotéza je totiž založena na stejných principech, tj. vědou nepotvrditelné a nevyvratitelné vysvětlení, kde, jak a proč se zde vzal inteligentní design. Ovšem ani čeští tvůrci nezůstávají pozadu a přicházejí s hypotézou *Velkého Shazovače*.¹⁴

A na závěr: Je to dobře, nebo špatně, že věci zašly takto daleko? Že o vědě rozhodují soudy, školní rady, vyjadřuje se k nim i president George W. Bush? Takto položená otázka je zbytečná, protože události okolo evoluční teorie jsou již po více než jedno století celospolečenskou záležitostí, a tak nezbyvá než to

¹³ Adler, Jerry: „Doubting Darwin“, *Newsweek* 7. únor 2005, s. 50.

¹⁴ Mihulka, Stanislav: „Inteligentní Shazovač proti teorii gravitace“, *Online Servis Expert Labourer (O.S.E.L.)*, <http://www.osel.cz> (11. 11. 2005).

přijmout jako dannost. Pochopitelně že je to svízelné, když o vědě (mám na mysli toky peněz na výzkum, výuku vědy na školách atp.) rozhodují také lidé, kteří do vědy bezprostředně nepatří, jako jsou například soudci. O vědeckých *poznatcích* nerozhodují mimovědecké, či dokonce nevědecké instituce; ty totiž nejsou schopné vědecké poznatky vytvářet, to je výhradní záležitost samotné vědecké komunity: produkce vědy je záležitostí vědeckých institucí. Jenže jedna věc je samotný vědecký poznatek, objev, teorie či hypotéza a druhá věc je jeho aplikace a kontext. A zde je právě působení a vliv mimovědeckých, či dokonce nevědeckých institucí patrný a nevyhnutelný. A je to dáno také tím, že je to společnost, která v tu menší, v tu větší míře zajišťuje vědě podmínky pro její existenci. Vědci jsou sice nezávislí a svobodní, ale jenom na poli vytváření (optimistická varianta) vědeckých poznatků. Jakmile je zveřejní, publikují, stávají se tyto poznatky věcí veřejnou a do hry vstupují i mimovědecké faktory. A tak nechápejme intervenci veřejnosti do vědy jakožto nutné zlo, ale naopak berme ji jakožto vítanou příležitost prosadit „zdravý rozum“. Soud nerozhoduje o obsahu vědeckého objevu, například platnosti Darwinovy teorie (to opravit nemůže), ale rozhoduje o kontextu. A to je vlastně dobře, pokud věříme v účinnost demokratických institucí.

Bibliografie

- Adler, Jerry: „Doubting Darwin“. *Newsweek* 7. únor 2005.
- Behe, Michael J.: *Darwinova černá skříňka*. Návrat domů, Praha 2001.
- Jůn, Jan: „Co s námi bude?“. *Revue Prostor*, 2005, č. 65 – 66, s. 12 – 17.
- Komárek, Stanislav: „Demiurg se možná směje...“. *Revue Prostor*, 2005, č. 65 – 66, s. 7 – 11.
- Librová, Hana: „Pozor na pokrok: Ještě k debatě o stvoření světa“. *Respekt*, 14. – 20. listopad 2005, s. 20.
- Mihulka, Stanislav: „Inteligentní Shazovač proti teorii gravitace“. *Online Servis Expert Labourer (O.S.E.L.)*, <http://www.osel.cz> (11. 11. 2005).
- Paleček, Emil: „Když dialog vedou hluší: Bitva o Darwina se v Praze nekonala“. *Respekt*, 31. říjen – 6. listopad 2005, s. 20.
- Zrzavý, Jan: „Evoluce, stvoření a Voltairův křejčí“. *Vesmír*, 1998, č. 1, s. 44-46.
- Zrzavý, Jan: „Designéři nad Prahou: Matka měst bude hostit bitvu o Darwina“. *Respekt*, 17. – 23. říjen 2005, s. 20.
- Zrzavý, Jan – Storch, David – Mihulka, Stanislav: *Jak se dělá evoluce: Od sobeckého genu k rozmanitosti života*. Ladislav Horáček – Paseka, Praha – Litomyšl 2004.
- Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787*. Reflex, Praha 1990.

Summary

„Intelligent Design“ and „Scientific“ Creationism: Antievolutionism in Action

The theory of evolution, and its Darwinist and Neo-Darwinist variants occupy a special place in the history of biology and human thinking as such. This is evidenced by a continuous interest on part of scholarly as well as general public, which arose in the 19th century and has lasted since. Evolution and its scientific understanding is not solely a matter of biologists and other scientists dealing with live nature. Scientific field called evolutionary biology is a subject of numerous discussions and attacks by media, motivated by religion or politics. This is happening mainly in the USA where the revived „scientific“ creationism has retained its popularity; almost half of American population professes the so-called biblical creationism, understood as the „scientific“ alternative to the evolutionary and biological explanation of the creation of the world, nature and man. Hence the last example of criticism of evolutionary biology from the standpoint of the „intelligent design“ comes as a concept claiming scientific attitude to the evolutionary theory. What was originally a molecular biology idea has grown, due to massive media influence, to the form, which in many ways is similar to the situation at the end of the 20th century, when the USA had to deal with the „scientific“ creationism.

Bělka Luboš (1958), doc., PhDr., CSc., religionista, docent Ústavu religionistiky Filosofické fakulty Masarykovy university v Brně. Zabývá se především dějinami a současnou obnovou buddhismu v Burjatsku, Mongolsku a Tibetu; je autorem jak dvou monografií *Tibetský buddhismus v Burjatsku* (2001) a *Buddhistická eschatologie: Šambhalský mýtus* (2004), tak i četných odborných i popularizačních článků publikovaných v USA, Itálii, Rusku, Polsku, Slovensku, Estonsku a Velké Británii. Je spolueditorem (s Milanem Kováčem) sborníku *Normativní a žité náboženství* (1999). Adresa: Ústav religionistiky Filosofické fakulty Masarykovy university, A. Nováka 1, 602 00 Brno, e-mail: belka@phil.muni.cz

NÁBOŽENSTVÍ A VĚDA

Tomáš Bubík, Aleš Prázný,
Henryk Hoffmann (eds.)

PANTHEON

Univerzita Pardubice

2006

Redakční rada

Šéfredaktor

Tomáš Bubík (Univerzita Pardubice)

Členové

Kazimierz Banek (Uniwersytet Jagielloński, Krakov)
Luboš Bělka (Masarykova Univerzita, Brno)
Martin Fárek (Univerzita Pardubice)
Henryk Hoffmann (Uniwersytet Jagielloński, Krakov)
Jiří Holba (Akademie věd ČR, Praha)
Milan Kováč (Komenského Univerzita, Bratislava)
Attila Kovács (Komenského Univerzita, Bratislava)
Tomáš Pavlík (Univerzita Pardubice)
Aleš Prázný (Univerzita Pardubice)
Jan Stejskal (Univerzita Pardubice)
Bohuslav Šalanda (Univerzita Karlova, Praha)
Ivan Štampach (Univerzita Pardubice)
Pavel Titz (Univerzita Pardubice)
David Václavík (Masarykova Univerzita, Brno)

© Univerzita Pardubice 2006

ISBN 80-7194-876-4

Obsah

- 7 PRÁZNÝ ALEŠ & BUBÍK TOMÁŠ: Otázka pravdy ve vědě a náboženství

Religionistické studie

- 13 BABINOW JURIJ: Problémy tolerance v mezikonfesních vztazích na Ukrajině
- 21 BANEK KAZIMIERZ: Katastrofy kosmiczne a powstanie i ewolucja religii
- 33 BĚLKA LUBOŠ: „Inteligentní plán“ a „vědecký“ kreacionismus: antievolucionismus v praxi
- 42 BUBÍK TOMÁŠ: Věda o náboženství na „pomezí“: Reflexe české diskuse 90. let o povaze religionistiky
- 55 CEBULA SŁAWOMIR: Fides et ratio. Model relacji pomiędzy wiarą a rozumem w nauce Kościoła katolickiego
- 63 FÁREK MARTIN: Postoje Prabhupádovy teologie k moderní vědě
- 72 HOFFMANN HENRYK: Polskie nazewnictwo nauki o religiach
- 80 HOŠEK PAVEL: Výklad svatých textů v teologii a v religionistice
- 88 KOVÁCS ATTILA: „Pozvanie k pravde“: Harun Yahya a islámsky kreacionizmus
- 100 MACHÁLEK VÍT: Víra v Boha a psychologie náboženství
- 109 MRÁZEK MILOŠ: Role a osobnost badatele: Objektivita, neutralita a nehodnocení ve vědeckém studiu náboženství
- 118 ŠTAMPACH O. IVAN: Specifikum metodologie humanitních věd na příkladu religionistiky
- 127 TITZ PAVEL: Může memetika přispět k lepšímu porozumění některých procesů v náboženských systémech?
- 135 ULISZAK RADOSŁAW: The Presentation of Religion in Czech and Polish Geography Textbooks
- 142 VÁCLAVÍK DAVID: Meze a možnosti vědeckého zkoumání náboženství: Společenská angažovanost religionistiky a její reálná aplikovatelnost